

úvodník

O ZMĚNÁCH

„*Vím, že nic nevím. Sokrates. Vím, že nic vědět nebudu.* Jarda Novák“ bylo vyryto do lavice v posluchárně Anatomického ústavu v době mých studií. Něco podobného si asi říkají prognostici po událostech minulých měsíců, kdy se (nejen) v souvislosti s koronavirem odehrály věci, o kterých se před rokem většině z nich ani nezdálo. Předpovídání budoucnosti vždy byla poněkud nejistá záležitost, v posledním roce to mají prognostici výrazně ošemetnější.

V době jarní karantény psychiatrie obstála se ctí, na rozdíl od jiných oborů jsme ve většině ordinací neomezovali podstatně poskytované služby, snažili jsme se využívat rozličných forem kontaktů se svými pacienty, pokračovali jsme v aplikaci depotních injekcí. Velmi výstižně popsal tehdejší roli a postavení psychiatrie primář Petr Popov v červnovém úvodníku.

Nejenom koronavirus ale ovlivnil svět – začal se měnit již před ním, po stránce politické, vojenské a zejména společenské. Mění se staletími prověřené kulturní normy, zažitá tradice, rychlost a forma reakcí na události. S tím pak souvisí nejistota v očekávání a nepředvídatelnosti věcí příštích. Dějí se překotné změny, kterým většina lidí nerozumí a které v nich vzbuzují existenciální úzkost.

Mění se i to, jak společnost nahlíží na bio-psycho-sociální podstatu člověka. Nerozlišujeme už jen pohlaví ženské a mužské s několika odchylkami, ale výčet různých pohlaví zabere celou stránku A4. V londýnském a newyorském metru zrušili tradiční oslovení „ladies and gentlemen“, prý v rámci genderové vyváženosti, aby se příslušníci sexuálních menšin necítili uraženi. Dvořit se dámě na západ od našich hranic se blíží rizikovosti provazochodce. Ve školních formulářích francouzských dětí už nebude uveden otec a matka, ale rodič 1 a rodič 2. Kancelář české ombudsmanky vydává jazykovou příručku správného oslovení lidí s nějakým handicapem. Pro lidi s menšinovou sexuální orientací už nestačí registrované partnerství, tlak na rozšíření pojetí manželství je enormní. V některých zemích, založených na křesťanských tradicích, se už veřejně nevystavují symboly Vánoc, aby se necítili uraženi jinověrci. Ve Velké Británii se doporučovalo nekonzumovat během ramadánu na veřejnosti jídlo, aby se necítili uraženi muslimové. V západním světě jsou perzekuováni akademici, kteří vyjádřili svůj názor (profesor Hudlický), za opačné názory se vyhazuje z univerzit a redakcí.

Přepisují se či stahují některá politicky a genderově nevyvážená umělecká díla, ničí se sochy historických osobností (Churchill, Kolumbus...). Tragická smrt násilnického kriminálního v Minneapolis odstartovala bouři násilí a rabování po celých USA, v Seattlu dokonce zrušili pobočku místní policie a aktivisté tam vyhlásili autonomní zónu bez vlivu federálních zákonů. Více než 200 mezinárodních osobností (např. Madonna, De Niro, akademici i někteří laureáti Nobelovy ceny) v otevřeném dopisu burcuje na poplach, protože „o masivním zániku života na Zemi již není pochyb“. Slavné sportovní kluby s letitou historií mění v rámci politické korektnosti svá loga a názvy (Redskins, Cleveland Indians), změny se nevyhnuly ani zavedeným potravinářským značkám (Eskimo, Uncle Bens). Informační technologie nás předhánějí mílovými kroky a běžný konzument je jimi spíše vláčen, než že by je ovládal. Zkuste si spočítat, kolik různých hesel a PINů, které si nesmíte nikam zapisovat a jež máte pravidelně obměňovat, potřebujete ke svému fungování.

Na jedné straně v prostoru euro-atlantické civilizace je obrovská snaha „hlavně aby se někdo necítil uražen“, na straně druhé nelidská zvěrstva a násilí konaná v dalších částech světa. Opravdu si nevymýšlíme pseudoproblémy? Neměli bychom spíše řešit bezpečnost,

transparentnost státní správy, neprohlubování státní zadluženosti, neprojídání budoucnosti našich potomků?

Člověk potřebuje určitou míru jistoty, nějaké opěrné body, společenské hodnoty, ukotvení v tradicích, které se předávají přes generace. Většina lidí zřejmě upřednostní autoritářský režim, pevný řád a vládu silné ruky před anarchií a chaosem. Vysoká míra nejistoty, nepředvídatelnosti a rychlých změn se pak odráží v míře úzkosti a nestability psychiky jedince – a tím se dostávám zpět k psychiatrii a naší úloze ve společnosti. Za posledních 20 let se počet našich pacientů v ambulancích zdvojnásobil a naše ordinace si rozhodně na malý zájem o nová vyšetření stěžovat nemohou. Dle údajů ÚZIS jsme v roce 1998 ošetřili 120 000 pacientů s neurotickými poruchami, v roce 2018 již to bylo 250 000. V moři nejistoty tedy aspoň jedna jistota daná – po naší práci i v budoucnu bude určitě poptávka.

Možná budou mé poznámky vnímány jako příliš zpátečnické, reakcionářské, xeno- či neofobní, ale jednak nemohou být všichni revolucionáři a jednak, jak za mého působení na klinice říkával docent Pavel Pavlovský, „trocha zdravého konzervatismu nikdy neuškodí“.

P. S.: Na závěr ještě jeden citát: *Festina lente – prospíchej pomalu* (Gaius Octavianus).

7. 9. 2020

MUDr. PhDr. David Vaněk,
Psychiatrická ambulance Slaný
dvanek@seznam.cz